

Bakin Zub met Marko Ciciliani tweede van rechts

Componeren vanuit niet-muzikale thema's

In de composities van Marko Ciciliani is naast klank ook licht een integraal onderdeel van de muzikale beweging. Met *Dromomania* en *Jeanne of the Dark* werpt hij een nieuw licht op nieuwe muziek.

DOOR ARMAND SERPENTI

MARKO CICILIANI (Zagreb, 1970) volgde een opleiding tot klassiek pianist, kwam via de synthesizer terecht in de pop- en elektronische muziek en ontwikkelde zijn eigen genre-grensoverschrijdende taal via compositiestudies in Hamburg, New York en Den Haag. Klassieke componeermethoden, elektronica, klankbewerking en de directe emotie en helderheid van pop vormen de basis-ingredienten van zijn muziek. Sinds enkele jaren heeft hij zijn eigen ensemble, Bakin Zub. Met elektrische viool, gitaar, fretloze basgitaar en akoestische percussie houdt de formatie het midden tussen een rockgroep en een kamermuziekensemble.

Bijzonder in de werken van Ciciliani is zijn gebruik van belichting. 'Waar het gebruik van licht doorgaans een theatrale of sfeerbelende functie heeft, benader ik het volgens de parameters van de muziek als een niet-hoorbare muzikale stem.' Zoals je in muziek klankkleuren hoort, heeft ook licht zijn kleurnuances. Er zijn mensen die automatisch een kleur zien als ze een klank horen. Dat noem je synesthesie. Maar daar heeft Ciciliani geen aanleg voor. 'Gelukkig maar. Gebruik je synesthesie als uitgangspunt in een compositie, dan streef je naar een voortdurende synchronisatie van gebeurtenissen. Ik wil licht en geluid juist laten samenspelen. Soms hand in hand, dan weer van elkaar verwijderd.'

In een conceptueel stuk als *Jeanne of the Dark* verwijzen kleuren zowel naar het thema als de muziek. Het werk bestaat uit vier hoofddelen, uitgevoerd door Bakin Zub, elk met een eigen muzikaal karakter en kleurprojectie. De titel verwijst naar Jeanne Roques. Zij speelde de rol van Irma Vep, let op het anagram, in de film *Les Vampires* van Louis Feuillade uit 1916. 'Roques speelt een onweerstaanbare gangstervrouw. Zwaar, zwart en sinister opgemaakt, gehuld

in een zwarte bodystocking, kwam ze als eerste, onafhankelijke vrouw het witte doek binnenwandelen en werd ze het archetype van de vamp in de film.'

In een multimediale weergave van muziek, belichting en film vertelt *Jeanne of the Dark* beslist geen eenduidig verhaal. 'Het werk verwijst meer of minder programmatisch naar de raakvlakken van het fenomeen vamp met vampirisme, erotiek en kannibalisme. In het eerste deel klinken elementen uit prog-rock, heavy metal en gothic, genres die de donkere en demonische kanten van het leven benadrukken en nauw aansluiten bij het thema vampirisme. Ik heb hier voor de kleur blauw gekozen. Vampieren zijn 's nachts actief en wanneer je iets in het donker gadeslaat doet dat wat blauw aan.

In het naar erotiek verwijzende tweede deel heb ik de voor de hand liggende kleur rood genomen, de kleur van de liefde, de rosse buurt. Het licht schijnt hier in combinatie met *cheesy* pornofilmmuziek. Deel drie draait om kannibalisme en is geel. Waar de band het thema suggestief verklankt met onconventionele speeltechnieken, roept de kleur er geen associatie mee op. Belangrijk is dat het hier, net als blauw en rood, een primaire

kleur betreft. Dat gegeven bekrachtigt de relatieve autonomie van de delen. Die zijn echter zo geconstrueerd dat ze aan het slot op elkaar gestapeld kunnen worden, auditief en visueel. Zo ontstaat een doorwrochte weergave van de complexiteit en de tegenstrijdigheden van het wezen van de femme fatale.'

Concepten fileren

Ciciliani componeert graag vanuit niet-muzikale thema's of concepten. Hij neemt het fileermes ter hand, ontleeft en analyseert zijn inspiratiebron en representeert hem in een voor hem karakteristieke samenhang, zonder deze heel expliciet uit te werken. Het is zijn zoektocht die we horen en zien. In *Dromomania*, dat tijdens November Music in première gaat, is het thema 'een dwangmatige behoefte om onderweg te zijn'. 'Ik kreeg het idee toen ik vorig jaar maandenlang ononderbroken op reis was. Het ritme, de cadans van het constant onderweg zijn, gaf mij een gevoel van tijdloosheid en vrijheid. Die ervaring maakte mij gaandeweg ook bewust van mijn beperkingen. Zo zou ik nooit deelgenoot kunnen worden aan de plaatsen en culturen die aan mij als toeschouwer voorbijtrokken. Ik ging beseffen dat er een grens zit aan wat je kunt beleven. Er bestaat immers een directe relatie tussen tijd en beweging, een gegeven dat vergankelijkheid impliceert. Reizen is bewegen in de tijd, en eindig, net zoals muziek zich in de tijd voltrekt en slechts bestaat in het moment dat ze klinkt: zodra je stopt met afspelen, is de muziek verdwenen.' *Dromomania* neemt de luisteraar mee op reis, te land, ter zee en in de lucht, respectievelijk verklankt in drie hoofddelen, niet door zijn eigen Bakin Zub maar door twee pianisten: Moritz Eggert en Sonsoles Alonso. Kortere, elektronische vooruit- en terugblikkende intermezzo's plaatsen de luisteraar als het ware in een transitruimte, waar hij zich zal realiseren dat onderweg zijn zich altijd afspeelt tussen vertrek en bestemming. Het lichtplan is hier een vrij basale weergave van tijd middels twee motieven: een heen-en-weer

zwaaiende beweging als de slinger van een klok, en langzame cirkelbewegingen in de looprichting daarvan.

She's a man(eater)

In *Jeanne of the Dark* is het onderwerp allesbehalve vergankelijk. Ciciliani zoekt uit hoe de vamp tot leven kwam en waar ze voor staat. Dat roept vragen op waarop de componist in het werk zelf geen eenduidig antwoord formuleert. Is de vamp ontsproten aan de geest van de man in zijn queeste naar verovering van de ongenaakbare vrouw? Of is het de vrouw die het erotiserende voorkomen van de fatale verleidster ziet als een uiting van macht, een uitnodiging aan het adres van het 'zwakkere' geslacht voor een noodlottige stoeipartij? Draait het vanuit mannelijk perspectief om donkere motieven van de vrouw? Of vanuit het gezichtspunt van de vrouw om de heldere daadkracht van een symbool van geëmancipeerde erotiek? Een extra laag in het werk vormt de inbreng van de Amerikaanse, in Japan woonachtige multimedia-artiest Terre Thaemlitz. De keuze voor Thaemlitz als co-componist van *Jeanne of the Dark* ligt voor de hand: zijn projecten confronteren het publiek niet zelden met het wezen van geslachtelijkheid vanuit een transseksueel perspectief. Met elektronische muziek en oorspronkelijke scènes uit de film tekent Thaemlitz voor een drietal samenhangende stukken tussen de hoofddelen. Daarmee anticipeert zij op het slotdeel waarin de zwijgende zwart-witfilmbeelden een eigentijdse stem en inkleuring krijgen en het bijna honderd jaar oude gegeven van de vamp in de film voortleeft in het moderne, multimediale tijdperk. Met een komische knipoog kannibaliseren Ciciliani en Thaemlitz *Jeanne of the Dark* en trachten daarmee zowel de man als de vrouw te verleiden.

Jeanne of the Dark in de Verkadefabriek, 's-Hertogenbosch, vrijdag 13 november, 18.30 uur

Dromomania - a Still Life, première in de Verkadefabriek, zaterdag 14 nov, 19.00 uur

VEENFABRIEK

MUZIEKTHEATERENSEMBLE DE VEENFABRIEK
TIMMERT ONDER LEIDING VAN PAUL KOEK VANAF
2005 STEVIG AAN DE WEG. HET ENSEMBLE
DOET DAT MET SPRAAKMAKENDE KLEINE EN
GROTE MUZIKALE PRODUCTIES VAN LEIDEN TOT
ATHENE, VAN GRONINGEN TOT AVIGNON EN VAN
DEN HAAG TOT NEW YORK OP LOCATIES, IN
THEATERS EN MUSEA.

BINNENKORT

SUPERVILLE/ SIRENE ORKEST

Geïnspireerd op het gedachtegoed van vernieuwers als Humbert de Superville en Edgard Varèse zoekt de Veenfabriek de grenzen van de muziek op.
regie Paul Koek / muziek Martijn Padding, Wouter Snoei e.a.

2009 | 14 en 15 november
November Music Den Bosch

DE CITY

Het nieuwe hilarische stuk van de beroemde Britse toneelschrijver Martin Crimp voor het eerst in Nederland met o.a. Anneke Blok, Reinout Bussemaker en Yonina Spijker.

regie Paul Koek / muziek Ton van der Meer
2010 | 24 t/m 27 februari
Scheltema Leiden
tournee NL t/m 3 mei

Reinout Bussemaker
DE CITY / KASIMIR & KAROLINE

foto Marnix Goossens

KOKOSCHKA

Veenfabriek/Touki Delphine in coproductie met De Warme Winkel en Marien Jongewaard/Nieuw West
Een ode aan de explosieve bevoegdheid waarmee schilder en beeldend kunstenaar Oskar Kokoschka in het leven stond.

2010 | 23 maart t/m 9 mei
Gemeentemuseum Den Haag

KASIMIR & KAROLINE

in coproductie met NT Gent
Terug in Nederland na o.a. Athene, Avignon, Parijs en Luxemburg.

regie Paul Koek en Johan Simons
2010 | 19 t/m 23 mei Stadsschouwburg Amsterdam
2010 | 7 en 8 juni Leidse Schouwburg

VOOR NIEUWSBRIEF EN RESERVERINGEN:

WWW.VEENFABRIEK.NL

DE VEENFABRIEK IS OOK TE VINDEN OP TWITTER, MYSFACE EN HYVES.